

Festivalul Internațional "MERIDIAN", ediția a 12-a

MERIDIAN - 2016

Festivalul Internațional MERIDIAN, aflat la cea de-a XII-a ediție, a devenit treptat unul din proiectele importante ale Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România. Beneficiile acestui eveniment, cu rol de promovare a culturii muzicale contemporane, sunt extrem de însemnate pentru compozitori și pentru interpreți. Este esențial ca publicul și muzicienii să cunoască valori componistice și interpretative reprezentative, să se stabilească contacte internaționale cu rol stimulator de audiere, informare, verificare, confruntare.

Ulpian Vlad

Actuala echipă a imaginat Festivalul ca ipostază în care compozitori și interpreți dăruieți să-și găsească locul pentru a oferi specialiștilor și melomanilor opere muzicale în armonie cu cerințele contemporane.

Conceptul de creație este pentru noi foarte larg. Ne străduim să cuprindem o paletă stilistică amplă, în care să se regăsească un număr mare de compozitori în viață și parte dintre cei care au creat în trecutul mai mult sau mai puțin apropiat. Credem că nu există limite în înnoirea componistică. Se poate face orice împlinire, cu condiția de a se crea necesitatea și însuflețirea ei. Putem să ne încărcăm „ascultând” o floare, aceeași floare care nu este niciodată la fel, dar care ne dă energia dinaintea și din timpul creației pentru comunicarea în plan superior, pentru nașterea muzicii, muzicii adevărate, unice, **care nu se mai aude, se simte.**

Ne bucură prezența muzicienilor de peste hotare, din renumite centre culturale europene și nu numai. Amintesc în acest sens compozitorii Menachem Zur și Vladimir Școlnic - Israel, interpreții Ana Gaceva (pian) - Macedonia; Matei Ioachimescu (flaut) și Alfredo Ovalles (pian) - Austria; Barrie Webb (trombon) - Marea Britanie. Avem același respect pentru muzicienii noștri, dar este dificil să menționăm fără să omitem compozitori și interpreți, din multitudinea personalităților. Vom aminti totuși soliștii și ansamblurile prezente în cea de-a XII-a ediție a Festivalului Internațional MERIDIAN, în ordinea desfășurării programelor: soprana Bianca Luigia Manoleanu și pianistul Remus Manoleanu;

Ansamblul *devotioModerna*; Grupul de Muzică Nouă Traiect; violonceliștii Ella Bokor și Mircea Marian; Ansamblul de percuție *Game*; Cvartetul *Profil*; mezzosoprana Claudia Codreanu și pianista Diana Vodă; Ansamblul *Archaeus*; Trio *Contraste*; pianiștii Andrei Tănăsescu și Roman Manoleanu; flautistul Cătălin Oprițoiu, Ansamblul *AdHOC*; Trio *Mozaic*, violonista Diana Moș; pianistul Mihai Ungureanu; pianista Mădălina Claudia Dănilă; Cvartetul *Gaudeamus*; Ansamblul *SonoMania*.

A intrat în tradiția Festivalului Internațional Meridian omagierea unor personalități componistice de excepție. Anul acesta am avut un recital cameral dedicat lui Theodor Grigoriu, urmat de lansarea cărții *In memoriam Theodor Grigoriu (1926-2014)* și de lansarea CD-ului 3 din Antologia Muzicii Românești - Săptămâna Internațională a Muzicii Noi 2016 - evenimente realizate cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la nașterea compozitorului, în parteneriat cu Fundația Theodor Grigoriu și Muzeul Național George Enescu, în calitate de co-organizatori.

Menționez, de asemenea, lansarea CD-ului *Dialog* în interpretarea Trioului *Contraste*, a lucrării muzicologice *Patru secole de lied* de Grigore Constantinescu și a concertului de muzică electronică, cu lucrări de specialiști ai genului.

Subliniem rolul component și de substanță al Festivalului pentru înțelegerea înnoirilor componistice și implicit interpretative, pentru amplificarea numărului de beneficiari deschiși prelungirilor creatoare în producții elevate, al căror rezultat binefăcător va fi resimțit în timp.

Aducem mulțumirile noastre Ministerului Culturii, Universității Naționale de Muzică din București, Muzeului Național George Enescu, co-organizator a trei evenimente din cadrul Festivalului, Societății Române de Radiodifuziune, Institutului de Memorie Culturală (cimec.ro).

Ulpian VLAD

Director artistic al Festivalului Internațional
MERIDIAN, ediția a XII-a

Slalom printre concertele Festivalului Internațional „Meridian”.

Ajuns, prin eforturi financiare și logistice importante, la cea de-a 12-a ediție, desfășurată în perioada 14-20 Noiembrie 2016, sub directoratul artistic al compozitorului Ulpian Vlad, Festivalul Internațional „Meridian” s-a bazat aproape integral (ca mai toate competițiile similare din țară), pe participarea unor interpreți și formații din perimetrul autohton, cu excepția trombonistului britanic Barrie Webb - vechi și statornic prieten al festivalurilor românești de muzică nouă - și a pianiștilor Ana Gaceva (Macedonia) și Alfredo Ovalles (Venezuela).

„Slalomul” meu a început în seara zilei de 14 Noiembrie, când, în Sala „George Enescu” a UNMB, a concertat formația „*devotioModerna*” fondată și condusă

de către compozitoarea Carmen Cârnci, cu un program cu adevărat „mozaicat” geografic, dar unitar datorită atmosferei predominant consonante degajată de fiecare lucrare în parte. Un motiv în plus să reiau întrebarea din titlul unuia dintre ciclurile emisiunilor mele radiofonice: „Muzica viitorului (prezentului) – o nouă consonanță”?!
Invențiuni. Volume (1963), pentru violoncel și pian (Dan Cavassi-Mihai Murariu) de Alexandru Hrisanide, a fost elaborată din multiple permutări de intensități sonore între cele două instrumente - două entități aparent incompatibile, deși se susțin reciproc fie printr-un contrapunct escamotat, cu rafinamente și asperități ce trec de la un instrument la altul, fie prin contraste puternice, conciliate însă de un sunet comun prelung, percusiv la pian, în *flageole* alunecând în *glissando*, la violoncel, sau de sunetele scrâșnite ale violoncelului în răspăr cu salturile intervalice punctualiste ale pianului, creând mirajul a două lumi paralele. Interpreții au format un cuplu perspicace în redarea jocului volumetric al piesei. *Leda* pentru flaut și vioară (Ștefan Diaconu – Raluca Stratulat), o *p.a.a.* de Mihai Murariu, pare să fi fost gândită ca o împletitură de bucle și linii geometrice, contrapunct imitativ, politempii, secvențe antifonice și consonanțe, ca și când compozitorul ar fi urmărit pe de o parte grația, eleganța, suplețea, pe de altă

specifice a zece națiuni din Europa, Asia (Japonia) și Statele Unite. Deloc descriptiv, limbajul s-a axat pe structuri ritmice punctualiste, de natură weberniană, pe un lirism cantabil, cu efecte onomatopeice pe alocuri, ca și pe un joc timbral ce a subliniat valențele expresive ale fiecărui instrument. Ștefan Diaconu, Cristian Mancaș, Mihai Murariu, Raluca Stratulat și Dan Cavassi au alcătuit un grup instrumental experimentat, cu o tehnică percutantă și sugestivă, cu o mare elasticitate în privința nuanțării frazelor.

Preocupat de calitatea și intensitatea sunetului, dar și de contextul în care evoluează, în genere unul al „registrelor extreme”, Iannis Xenakis scrie, prin 1976, piesa *Dmaathen* – „titlu fără semnificație, ales pentru sonoritatea lui”, conform mărturiei compozitorului – pe care o dedică oboiului și percuției. Exotismul, ca și ecourile primitiv-ancestrale muzicii, se manifestă de la primele măsuri în linearitatea insinuantă a oboiului și în ritmurile sălbatice, exorcizante ale tobelor. Senzația e aceea a unei duble provocări: în timp ce oboiul incită percuția cu lungimile limpede ale sunetelor, percuția pare să ademenească înseși spiritele pământului când cu forța stridentă a ritmurilor de tobe, când cu imaginea lor răsturnată, „rotativă”, în pasajele străvezii ale vibrafonului și xilofonului. Tandemul Valentin

Ghiță (oboai)-Alexandru Stroe (percuție) a sesizat cu perspicacitate spiritul vag-concret al spectrului himeric xenakian. În *Studiu pentru Columna infinită*, Corneliu Dan Georgescu a pus accentul pe raporturile antinomice construcție-deconstrucție, silențios (static)-dinamic (exploziv), consonant-disonant simulând poate conturul formelor hexagonale și punctul de contact gătit al modulelor supraetajați ce formează „Stâlpul Infinitului”, cum și-a denumit Brâncuși însuși *Coloana*. Compozitorul combină puritatea rezonanței naturale a sunetelor cu sentințele drastice ale tobelor, cadențele perfecte ale oboiului, cu acordurile distonante ale pianului și clarinetului, aidoma unui vânt puternic ce suieră prin încheieturile *Columnei*,

destabilizându-i echilibrul și totodată menținându-i intactă verticalitatea. *Coincidentia oppositorum*. Splendid omagiu adus de către Corneliu Dan Georgescu operei brâncușiene, la unison cu ansamblul devotioModerna, condus cu viziune sintetic-abstractizantă, dar cât de eficientă (!), de către Carmen Cârnci.

Aula Palatului Cantacuzino a găzduit, în 15 Noiembrie, concertul **Ansamblului de Muzică Nouă „Traiect”**, condus de către fondatorul său, compozitorul Sorin Lerescu. Oricât de „nouă” ar fi, muzica promovată de acest ansamblu, care va împlini în curând 35 de ani de existență, nu exclude latura afectiv-emoțională și o anume poetică a expresiei, ce determină impactul empatic imediat asupra auditorilor. Programul a debutat cu lucrarea Diane Gheorghiu, intitulată chiar *Mecanisme emoției* (*p.a.a.*) și dedicată ansamblului „Traiect” (Geanina Săveanu Meragiu – vioară, Viorica Nagy – violoncel, Georgeta Radu – percuție, Alexandru hanganu – flaut, Andrei Podlacha – pian, Răzvan Gachi – clarinet, Florian Radu – Trombon). Pe fondul simbolic al „emoției”, susținut de timbrul filigranat al viorii, se derulează, într-o înlanțuire alertă, felurile tipuri de manifestare a emoției/emotivității: melancolică, jucăușă, plină de umor, neliniștită, cu accente dramatice, de

parte robustețea liniilor polisate ale formelor duale din sculptura omonimă, în marmoră, a lui Brâncuși (*Leda*): una ovală (corpul miticei păsări), cealaltă tinzând spre verticalitate, din seria *Măiestrelor* sau *Cocoșului* (gâtul păsării). Cu grație și eleganță au schițat și cei doi instrumentiști contururile abstract-simbolice ale „lebedei”. Mai lirică, mai intens cantabilă și mai picturală decât precedentele, piesa *Meandre* (*p.a.a.*), pentru flaut, clarinet și fagot de Cristian Marina, pare să surprindă sinusoidale adierii vântului sau chiar ale modificărilor cromatice ale spectrului luminii, într-un vâl fluid de culori timbrale. Instrumentele se evidențiază reciproc, prin splendide eterofonii polifonizate, părând să-și „culeagă” sunetele direct din natură. Cu toate că instrumentele își punctează *nostos*-ul propriu, ele rămân concordante, încheind circuitul meandric în unison. O asemenea muzică, aproape ingenuă, și-a găsit tălmăcitori pe măsură în măiestria trio-ului alcătuit din Ștefan Diaconu (flaut), Cristian Mancaș (clarinet), Cristian Buciumaș (fagot) care au evoluat sub bagheta sigură, cu gesturi minuțios drămuite ale dirigoarei Carmen Cârnci.

Dimitrios Maronidis (Grecia) a avut ideea de a compune *X Anthèmes* pentru flaut, clarinet, pian, vioară violoncel (*p.a.r.*) – o succesiune de *marșuri*, *imnuri* și *ode*

un calm interiorizat confundat uneori cu geamătul, ca cel insuflat de suita de *glissandi* a violoncelului. Ansamblul a reușit să restituie polisemia acestei rețele emoționale, construită cu atâta fler psihologic de către compozitoare, tocmai datorită abilității în dozarea coloritului timbral. Dacă ar fi să găsim un atribut al piesei lui Stockhausen, *In Freundschaft (În prietenie)* pentru trombon solo, acesta ar avea ca punct referențial „Codul Morse” – acea metodă de transmitere a informației prin intermediul unui sistem secvențial de linii și puncte. Așa am recepționat eu muzica lui Stockhausen: ca pe o asociere de sunete punctiforme,

Ansamblului de Muzică Nouă TRAIECT

intermitente, cu altele, liniare, dispersate prin salturi intervalice ample sau reîntregite prin formule ritmice variate, un fel de *puzzle* ritmico-timbral repetitiv. O repetitivitate excesivă însă, pasibilă de a deveni monotonă. Din fericire, Florian Radu a înnobilit timbrul trombonului, instrument mai rar întâlnit ca solist, rotunjindu-i și purificându-i aspritățile îndeobște cunoscute. Autentic în toate demersurile lui creatoare, tânărul compozitor Lucian Zbarcea nu ezită să-și etaleze bogăția afectiv-sentimentală într-o muzică de factură clasicizantă, cu aer romanțios, desuet uneori. În realitate, Lucian deține arta construcției componistice diversificate, și, în egală măsură, instinctul exploatarei la maximum a valențelor tehnico-timbrale ale instrumentelor, astfel încât, chiar și o lucrare pentru un număr restrâns de „voci” – așa cum este și *The Meaning of Life (Sensul Vieții)*, pentru pian, vioară, violoncel (*p.a.a.*) – să sune *orchestral*. Muzica s-a mulat pe armoniile consistente ale pianului, adevărat pilon de susținere a întregii arhitecturi sonore. În ciuda unui aparent eclectism formal, muzica lui Lucian Zbarcea are impact imediat asupra interpreților și, implicit, a publicului – fapt remarcat în plăcerea, elanul, generozitatea cu care cei trei instrumentiști s-au întrecut în a descoperi și tâlmăci „sensul vieții”. Specializat în muzica de jazz, compozitorul australian Don Banks a fost prezent, în concertul ansamblului „Traiect” cu trilogia *Prologue, Night piece and Blues for two (Prolog, Piesă de noapte și Blues pentru doi)* pentru clarinet și pian (*p.a.r.*). Cele trei momente muzicale au fost reprezentate prin trei elemente de tehnică și limbaj componistice adecvate sugestiilor din titlu: ritmuri contrapunctice convergând spre unison cantabil; fraze cursive, calde (clarinet) și arpeggieri lente, confesive ale pianului; ritmuri de jazz cantabile. Remarcabilă, și aici, plăcerea și dăruirea cu care a fost interpretată piesa lui Don Banks. *Sonata nr. 4 pentru flaut solo* (cu mișcare scenică) de

Dan Voiculescu a adus în prim-plan contururile spațiului ondulat blagian (deal-vale-deal), alternând periodic două ritmuri, de către solistul care se plimbă printre pupitrele pe care erau răsfirate filele partiturii, fiecare preluând de fapt fraza precedentă îmbogățită cu noi inflexiuni modale, cu tendințe doinite și ritmuri de joc de o simplitate arhetipală. Tactarea măsurii și chiar a pauzelor, sincopate sau continue, cu piciorul, de către flautist este, dincolo de ilustrarea mecanică/manieristă, a pașilor unui joc popular, mai viu sau mai lent, o invitație de a medita asupra trecerii implacabile, misterioase a timpului. Plină de legitimitate interpretarea instrumentală și scenică a lui Alexandru Hanganu. Ultima lucrare din concertul ansamblului „Traiect”, făurită din durități și acalmii, din clusterelor pianului, continuate ciclic de armonicile naturale ale câtorva intervale primare, cu admirabile eterofonii polifonizate și sonorități transsubstanțializate, contingente cu zona inegalabilă a sublimului oniric, a fost *And after the fire (Și după foc) - Concert pentru flaut, clarinet, vioară, violoncel și pian (p.a.a.)*, a compozitorului israelian Doron Kaufman. Interesantă structură interioară, unde sunetele consonante se risipesc, spectral, în varii unghiuri spațio-temporale, și se reunesc, pentru a se despărți din nou. *Solve e coagula*. Versați în interpretarea muzicii noi, instrumentiștii formației au punctat cu uimitoare dibăcie ramificațiile radiale ale traseelor ritmico-melodice ale piesei. Cu siguranță de sine și gestică neostentativă - efecte ale îndelungatei experiențe componistice și dirijorale -, Sorin Lerescu a sporit valoarea actului interpretativ al ansamblului.

Aparițiile în concert ale **Ansamblului de percuție „Game”** constituie întotdeauna un eveniment sonor și vizual aproape unic. Tot astfel a fost și concertul pe care tinerii Irina Rădulescu, Iulia Bitta, Sorin Rotaru, sub

Ansamblului de percuție GAME

conducerea artistică a mentorului lor, totodată inițiatorul formației, Alexandru Matei, l-au susținut în după-amiaza zilei de 16 Noiembrie, în Sala „George Enescu” a UNMB. Programul, neașteptat de restrâns ca număr și durată ale lucrărilor, a cuprins patru creații cu profiluri estetice diferite: *Velocities (Viteze)* pentru un singur percuționist (Sorin Rotaru), a compozitorului american Joseph Schwantner – un joc ritmic de game înlanțuite secvențial, într-un *perpetuum mobile*, la marimbă, în combinații timbrale ingenioase cu efecte de orgă - *punctele de pedală* fiind unul dintre elementele stilistice specifice creației sale; *L'abîme de Pascal (Abisul lui Pascal)* tot pentru un singur percuționist

(Alexandru Matei) de Liviu Dănceanu – o replică sonoră superbă a teoriei filosofului francez referitoare, cu siguranță, la conceptul de *vid* și la *fluiditatea* acestuia, o muzică la limita inefabilului obținut printr-o varietate de tehnici percusive declanșatoare de sunete aproape virtuale, cu ecouri stranii în plan astral, probând așadar existența vidului „deasupra atmosferei”, dar și cu unele contorsionări născute din disiparea precipitată a sunetelor produse de atingerea lamelelor vibrafonului cu măturicile, efectul fiind analog ceremonialului ritualic de înduplecare a „spiritelor locului”; *Frâtres (Frați)* pentru trei percuționiști (Irina Rădulescu, Iulia Bitta, Sorin Rotaru) și bandă, a estonianului Arvo Pärt – o muzică feerică, surprinzătoare prin contrastele dintre melodicitatea cu iz de orgă a marimbei, simplitatea cu ecouri renașcentiste a vibrafonului și xilofonului, și ritmurile primitive ale tobelor, la fel de simple în arhaicitatea lor, adevărind „principiul parcimoniei” (Briciul lui Ockham); *Interpenetration 2 (Întrepătrundere 2)* pentru doi percuționiști (Alexandru Matei și Sorin Rotaru) de Joji Juasa – cea mai spectaculoasă dintre toate, datorită *întrepătrunderii* dintre sacru-profan simbolizată atât de gestualitatea actului interpretativ, cât și de instrumentele utilizate, de la bețișoarele încrucișate și lovite în aer, însoțite de strigătele interpreților, similare celor emise de luptătorii *kendo*, delimitându-și teritoriile, ori marcând schimbarea formulelor ritmice, la *steel drum*, *timpani*, *clopoței*, *gonguri* și *boluri tibetane*, toate cu trimiteri la unitatea dintre Om-Natură-Cosmos. A fost pasionant să urmărești felul în care eleganța stilului, creativitatea, dezinvoltura, exigența și sobrietatea mentorului Alexandru Matei, s-au transpus în siguranță, dezinvoltura și dinamismul creator al discipolilor.

„Slalomul” meu printre meridianele componistice ale lumii avut ca punct terminus concertul susținut în 17 Noiembrie, în Sala „George Enescu” a UNMB, de către **Ansamblul „Archaeus”** fondat și condus de către compozitorul, pedagogul, eseistul și poetul Liviu Dănceanu, încă din 1985. De data aceasta, Liviu Dănceanu a întocmit un program menit să-i omagieze pe câțiva dintre maeștrii proeminenți ai componisticii și pedagogiei românești, plecați de multă vreme dintre noi. 1. Amprenta căutării arhetipului Sensului din muzica lui Ștefan Niculescu a fost rememorată prin lucrarea *Sincronie I* pentru ansamblu (Anca Vartolomei, Rodica Dănceanu, Dorin Gliga, Ion Nedelciu, Șerban Novac, Alexandru Matei, Marius Lăcraru) – o revărsare de politempii și politimbralități, din ai căror pigmenti, din a căror interferare se nasc texturi eterofonice, *plurivocalități*, dar și *sincronii* ce conduc invariabil și reiterativ spre „unica, dar complexa stare” care este *unisonul*. 2. Clasicitatea gândirii muzicale a lui Tiberiu Olah s-a reflectat într-o pagină din tinerețea compozitorului, *Sonatina pentru violină și pian* (1953). Cu toate acestea, vigoarea, simțul proporției și al măsurii în construcția

forme tripartite sunt deja ferm conturate în concepția *Sonatinei*. Tiberiu Olah trece cu naturalețe de la suflul franckian, la ritmul de joc popular (I), la modalismul narativ, cantabil (II), și la vitalitatea amestecului temerar de ritmuri populare și jazz (III). 3. Predilecția lui Anatol Vieru pentru atingerea stării de contemplare în termeni de lumină, la capătul unor neliniști existențiale apăsătoare, a fost relevată de *Sonata pentru violoncel* (1962). Din asperitatea corzilor duble, muzica accede, prin intermediul unor perioade ritmice precipitate năvalnic, la starea de plutire în suprasensibil din final. L-aș integra aici pe compozitorul israelian Vladimir Scolnic – deși era penultimul din program – tocmai pentru că i-a fost discipol maestrului Vieru. *Celestial Depths (Adâncuri cerești)*, se întrupează din conglomerate ritmice telurice, vizând aceeași zonă suprasensibilă explorată de către mentorul său. Lucrarea este, în fapt, expresia dualismului aparență-esență, absență-prezență, imagine-realitate. Revin acum la ordinea din program. 4. Spiritul deschis, conectat la înnoirile formale și stilistice ale muzicii secolului XX, cu

care era înzestrat Dan Constantinescu, s-au reflectat în *Trio pentru vioară, clarinet și pian și percuție* – o piesă alcătuită din structuri pointiliste și continuum-uri transfigurate, de extracție expresionistă, din sincope ritmice și formule ornamentale proiectate tridimensional pe fondul vibratilor al percuției. 5. Înclinația compozitoarei Myriam Marbe pentru sondarea ritualurilor

primordiale ale culturii muzicale românești și universale, s-a concentrat într-o piesă scurtă, *Incantatio* pentru clarinet solo, unde profunzimea enigmatică a ceremonialul incantatoriu ia forma disimulată a ludicului. 6. Dorința aproape obsesivă a lui Aurel Stroe, de a stăpâni taina meandrelor duplicitate ale *Timpului*, s-a oglindit chiar în titlul piesei care a încheiat concertul ansamblului „Archaeus”: *Humoreske mit zwei durchblicken zum leeren* (*Humorescă cu două aruncături de privire înspre deșertăciune (vid)*) pentru ansamblu și percuție. Caracterul umoristic al muzicii, cu accente ironice, sarcastice, pornite să atace imuabilitatea Timpului, fărâmițându-l, e marcat de episoade contrapunctice ale căror formule ritmice variabile implică dialoguri provocatoare, imitative între suflători, corzi și instrumentele de percuție. Numai că, „filamentul” sonor nesfârșit susținut de vioară, confirmă zicerea lui T.S. Eliot, preluată drept titlu pentru Poemul său vocal-instrumental, de către Aurel Stroe: „numai prin timp timpul poate fi cucerit”!

Ce altceva s-ar mai putea spune despre membrii ansamblului „Archaeus”, decât că erudiția lor muzicală, meticulozitatea cu care abordează și analizează textele muzicale, comuniunea dintre ei, consolidată și cizelată de-a lungul a peste trei decenii de cântat împreună, sub conducerea riguroasă, mereu comprehensivă a lui Liviu Dănceanu, i-au făcut să-și mențină până azi, prestația actului interpretativ?

Despina PETECEL THEODORU

